

JOELFEEST 2010

18 DECEMBER

16u VC Poincaré Stormestraat 131

Muzikale fakkeltocht om 16u na een woordje uitleg over:
WAT IS JOELFEEST?

Om 20u joelend vuurspektakel met lichte BBQ

Inschrijving via mail info@vcpoincare.be of
telefonisch op 0475/707 384

Inschrijving via overschrijving 6 euro p.p. op
rek 979-6277038-76 tot 15 december

Met de steun van

WAT IS JOELFEEST?

Het Joelfeest was het Germaanse zonnewendefeest. Het duurde twaalf dagen, waarvan de kortste dag van het jaar, in de huidige kalenderrekening 21 december, de belangrijkste was. Men ontstak Joelvuren.

Zoals bekend was de Germaanse samenleving een agrarische, en de seizoenen hadden dan ook een grote betekenis voor de Germanen. De belangrijkste feesten vonden plaats op speciale momenten zoals de zonnewendes.

Men onderscheidde drie offertijdstoppen, die waarschijnlijk samenvielen met de drie jaarlijkse volksvergaderingen: één half oktober, één tijdens midwinter en één bij het begin van de zomer. Het Joelfeest vond plaats tijdens midwinter, als de dagen het kortst en de nachten het langst zijn. Volgens onze kalender is dit rond 21 december; het moment dat de zon het verst van ons verwijderd is en bij de Steenbokskeerkring weer terugkeert. In het Oudengels sloeg "joelmaand" of "eerste joel" op december, en "tweede joel" op januari. Aangezien het bij de Germanen gebruikelijk was om feesten te vieren bij volle maan is het redelijk om te vermoeden dat het "officiële" tijdstip van het begin van Joelfeest *volle maan rond 21 december* is. Het feest duurde twaalf nachten.

Joel had een dubbel karakter. Enerzijds was het het algemene herdenkingsfeest van de doden, anderzijds was het een vruchtbaarheidsfeest.

De rol van de doden tijdens Joeltijd kent zelf ook twee gezichten; aan de ene kant keren de geesten van overleden dierbaren weer terug onder de mensen en doen ze mee aan het feest, aan de andere kant is het de tijd waarin de stormachtige nachten een spookachtige sfeer oproepen en boze geesten rondwaren. Rond Joeltijd konden de doden in spookgedaante terug op aarde keren. Dit gebeurde zowel individueel als in groepen. Het woord "Joel" slaat dan ook op het joelen, het maken van lawaai, dat gebruikelijk was om kwade geesten te verjagen. Het is ook mogelijk dat Joel "toveren" of "bezweren" betekent. Dit sluit ook goed aan bij de betekenis van het feest. Bij de Germanen spelen in de twaalf nachten van Joel de geesten van overleden familieleden een grote rol; ze bezoeken de huizen van de levenden, ze krijgen een kamer en een gedekte tafel en er wordt aan hen geofferd. Ook waren er malen ter nagedachtenis van de doden. Deze gebruiken duiden op een voorvadercultus.

Aan de andere kant was de Joeltijd dus een vruchtbaarheidsfeest. De boeren hoopten op een goede oogst. Volgens de Germanen was het feest tijdens midwinter "voor wasdom [groei]" maar volgens een Germaanse wet werd het joeloffer "voor een goede oogst en voor de vrede" gehouden. Het karakter van Joel als zowel doden- als vruchtbaarheidsfeest is niet tegenstrijdig maar juist volkomen begrijpelijk als men bedenkt dat het zowel het einde van de oude als het begin van de nieuwe jaarcyclus markeert.

Het Joelfeest gaat gepaard met talrijke gebruiken. De interessantste zullen hier kort behandeld worden.

Zoals eerder vermeld slaat Joel op "joelen", om de duistere machten te verdrijven. Een van de bekendste gebruiken rond Joel is het laten rollen van een brandend zonnrad. Dit dient om de loop van de zon na te bootsen en de zon te sterken wanneer zij over het hoogtepunt van haar baan is. Sommigen beweren daarnaast dat licht en warmte van het brandende rad het jonge zaad dat in de grond zit reinigt. Dit zonnrad hebben de christenen overgenomen als adventskrans.

Een ander gebruik is dat van het joelblok: een groot stuk eiken- of beukenhout dat in het haardvuur wordt gelegd en dat gedurende de Joelperiode brandt.

Met joeltijd werden ook eden gezworen, vergelijkbaar met onze nieuwjaarsvoornemens, op de borstels van een zwijn en op de dronk van de bragarfull. Eden werden ook gezworen nadat men op een steen of stok was gaan staan. Dit was een plechtig en cultisch gebeuren.

Tenslotte is er nog de kerstboom. Deze is bedoeld om de aankomende groene periode in te luiden, en de oude Germanen hadden de gewoonte in het donkere seizoen hun huis te versieren met groendragende takken (hulst e.d.). Het gebruik van de kerstboom is echter pas rond 1800 uit Duitsland komen overwaaien.

Het Joelfeest is rond het jaar 1000 is het door de kerk overgenomen en op een vroegere datum geplaatst, het heet bij hen Allerzielen. De gebruiken om eten en drinken op de graven te zetten of in huis neer te zetten en lichtjes plaatsen op kerkhoven geven aan dat het feest een heidense oorsprong heeft, maar het is lastig om de heidense gebruiken van de antiek-christelijke te onderscheiden.